

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Α΄ Λυκείου

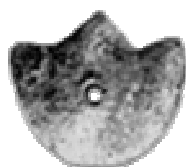
Θεματική ενότητα:

Ξενοφώντας, «Ελληνικά» Β 3.11-16

Τίτλος:

«εὐήθης εἶ»

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ευήθης ει

Δημιουργός

Βασίλης Συμεωνίδης

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Οκτώβριος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Ξενοφώντας, «Ελληνικά» Β 3. 11 – 16 (από μετάφραση).

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, σχολική βιβλιοθήκη.

Π. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο (Facebook, YouTube), ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ιστολόγιο / [ιστοσελίδα μαθήματος](#).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι μαθητές θα πρέπει να συνδυάσουν τις ψυχαγωγικές πρακτικές που υιοθετούν στα ψηφιακά περιβάλλοντα με τις μαθησιακές ανάγκες. Ειδικότερα, θα βοηθήσει πολύ αν οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τα περιβάλλοντα των κοινωνικών δικτύων, με τη χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με τεχνικές αναζήτησης, με τη χρήση λειτουργικών πακέτων γραφείου. Είναι ζητούμενο να πειστούν για τον τρόπο επίτευξης των στόχων με τη χρήση ΤΠΕ και για την ανάγκη ενεργητικής συμμετοχής στον μαθησιακό σχεδιασμό (Πόλκας & Τουλούμης 2012, 18-20), εφόσον η συμμετοχή όλων των υποκειμένων μάθησης είναι αναγκαία, για να έχουμε αποτελεσματικές εκπαιδευτικές διαδικασίες (Kalantzis 1999, 687).

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να υιοθετεί *την κοινωνικά τοποθετημένη διδασκαλία* και τα διδάγματα από *τη θεωρία των πολυγραμματισμών για τον πολυτροπικό χαρακτήρα παραγωγής του νοήματος* (Kalantzis 1999, 681) και δε θα πρέπει να είναι δέσμιος της εργαλειακής λογικής. Χρειάζεται να έχει υπόψη του τις κριτικές που ασκήθηκαν στη διδακτική των Αρχαίων Ελληνικών (Βαρμάζης 2003, 57-60 και 74-78, Τσάφος 2004, 228) και να έχει εξοικείωση με τα ψηφιακά περιβάλλοντα και τα λειτουργικά προγράμματα, ώστε να αντιμετωπίσει πιθανά αδιέξοδα για την επίτευξη των στόχων. Επίσης, θα πρέπει να έχει υπόψη του τα [Προγράμματα Σπουδών](#) του μαθήματος και τον τρόπο εξέτασής του. Θα πρέπει να έχει τις απαιτούμενες δεξιότητες στις ΤΠΕ, ώστε να κατευθύνει τους μαθητές ή να συμπληρώσει αδυναμίες και ανεπάρκειες για την εφαρμογή του σεναρίου.

Για όλους τους εμπλεκόμενους είναι χρήσιμη η προηγούμενη εξοικείωση με *την ομαδοσυνεργατική διερευνητική μάθηση*. Το σχολείο πρέπει να διαθέτει εργαστήριο υπολογιστών ή διαθέσιμους φορητούς υπολογιστές που μπορεί να συνδεθούν στο

διαδίκτυο. Επίσης, επιθυμητή είναι η λειτουργία σχολικής βιβλιοθήκης που διαθέτει και ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές δουλεύουν σε ολομέλεια και σε ομάδες. Ανάλογα με τους διαθέσιμους υπολογιστές μπορεί να δοθεί και η δυνατότητα εξατομικευμένης συμμετοχής κάποια στιγμή που ίσως κριθεί αναγκαίο. Το σενάριο στοχεύει σε τρία σημεία. Κατά πρώτο λόγο στην κατανόηση της αφήγησης του Ξενοφώντα μέσω του μεταφρασμένου κειμένου. Ακολούθως, στην πορεία από το νεοελληνικό κείμενο στο αρχαίο πρωτότυπο και, τέλος, σε προεκτάσεις και συσχετισμό των νοημάτων του κειμένου με σύγχρονες πολιτικές συγκυρίες. Οι δραστηριότητες των ομάδων διαφοροποιούνται με τρόπο ώστε να γίνει σεβαστή η επιθυμία των μαθητών να ασχοληθούν πολύ ή λίγο με τη αρχαιογλωσσική διάσταση του σεναρίου. Έτσι, η πρώτη ομάδα έχει επιφορτιστεί με πιο αρχαιογλωσσική προσέγγιση και βαθμιαία προς την τέταρτη η στόχευση αφορά περισσότερο την ερμηνεία χωρίς την ενασχόληση με το αρχαίο κείμενο. Να σημειώσουμε ότι το συγκεκριμένο απόσπασμα διδάσκεται από μετάφραση, οπότε δεν ακυρώνεται η πρόβλεψη για τη διδασκαλία του αρχαίου κειμένου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Παιδαγωγικό πλαίσιο του σεναρίου είναι η αντίληψη για την προβληματίζουσα παιδεία που μπορεί να οδηγήσει σε χειραφετητικές πρακτικές (Φρέιρε 1974, 88-97). Οι ταυτότητες των μαθητών γίνονται αντιληπτές όχι ως κάτι στατικό, αλλά με δυναμικό τρόπο και συνδιαμορφώνουν το μαθησιακό περιβάλλον (Αρχάκης & Τσάκωνα 2011, 37-53 / Κουτσογιάννης 2011, 50-55). Κατά συνέπεια, το σενάριο στρέφεται προς την κοινωνικά τοποθετημένη διδασκαλία που θα σέβεται και θα αξιοποιεί στοιχεία από τις ταυτότητες των μαθητών. Επίσης, σκοπός είναι η κριτική γλωσσική επίγνωση που βοηθά σε επίτευξη εκπαιδευτικών στόχων (Μπουτουλούση 2001, 223-229 / Αρχάκης & Τσάκωνα 2011, 191-195 / Phillips & Jorgensen 2009, 162-164).

Για τις νέες τεχνολογίες, βασική παραδοχή είναι ότι δεν υποκαθιστούν την ζωντανή επικοινωνία και την άμεση επαφή (Χριστίδης 1999, 191-192), ότι δεν αντιμετωπίζονται εργαλειακά αλλά ως περιβάλλον (*Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*, 2010, 30-31). Στο πλαίσιο της θεωρίας των πολυγραμματισμών προσπαθούμε να αξιοποιήσουμε γνώσεις και δεξιότητες που ήδη έχουν οι μαθητές· επίσης, να πετύχουμε τη σύζευξη ψυχαγωγικής και μαθητικής πρακτικής αναδεικνύοντας παράλληλα τα πολυτροπικά χαρακτηριστικά.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ - ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι στόχοι που τίθενται είναι:

- Να αντιληφθούν οι μαθητές την πολιτική διάσταση που έχει το συγκεκριμένο απόσπασμα.
- Να αντιληφθούν ότι τα καθεστώτα βίας αναγκαστικά ασκούν όλο και περισσότερη βία με αποτέλεσμα να γίνονται θύματά της και οι φορείς τους.
- Να δουν και αρνητικές πτυχές της αρχαιότητας και να καταλάβουν την ανθρώπινη διάστασή της σε αντίθεση με τη συνηθισμένη εξιδανίκευση.

- Να αξιοποιήσουν κατακτημένες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών και με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.
- Να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στην αρχαιοελληνική γραμματεία και να αντιληφθούν ότι αξίζει να τη γνωρίσουν ψάχνοντας οι ίδιοι.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Θέλουμε οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αντιληφθούν την αυτονομία της νεοελληνικής μετάφρασης, η οποία μπορεί να λειτουργήσει ανεξάρτητα από το αρχαίο κείμενο.
- Να αντιληφθούν ότι η πορεία από τη νεοελληνική προς την αρχαία γλώσσα μπορεί να είναι ευχάριστη περιπέτεια με αρχαιογλωσσικά μαθησιακά οφέλη.
- Να καταλάβουν ότι ο αναλυτικότερος χαρακτήρας της Νεοελληνικής σε σχέση με την αρχαία επιτάσσει τη χρήση περιφράσεων στη μετάφραση.
- Να αντιληφθούν ότι οι ποικίλες μεταφραστικές δοκιμές είναι και προσπάθεια ερμηνείας του αρχαίου κειμένου.
- Να αντιληφθούν ότι υπάρχουν λέξεις της Νεοελληνικής των οποίων η μορφολογία παραπέμπει άμεσα στην Αρχαία Ελληνική, αλλά και σε πολλές άλλες γλώσσες. Επίσης, να ακούσουν τις έννοιες «σημασιολογικά» και «μεταφραστικά δάνεια».

Γραμματισμοί

Στόχοι για τους μαθητές / τις μαθήτριες είναι:

- Να ασκηθούν σε συγκριτική μελέτη κειμένων και να εντάξουν τη γνώση της γλώσσας στη γνώση του κόσμου.
- Να αξιοποιήσουν στοιχεία της ψυχαγωγικής ταυτότητας και πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού για σχολικούς / μαθησιακούς σκοπούς.
- Να αξιοποιήσουν τεχνικές αναζήτησης στο διαδίκτυο και αξιολόγησης της ταυτότητας συγκεκριμένων διαδικτυακών τόπων.

- Να αξιολογήσουν τον ρόλο των ΤΠΕ ως σημειωτικών πόρων για την προσέγγιση της αρχαίας γραμματείας.
- Να χρησιμοποιήσουν ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας για σχολικούς / μαθησιακούς σκοπούς.
- Να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ για να εκφράσουν την προσωπική τους ταυτότητα, δημιουργώντας δικά τους «κείμενα» σε ψηφιακό περιβάλλον.
- Να αντιληφθούν ότι η ενασχόλησή τους με τα αρχαία ελληνικά μπορεί να γίνει με πιο δημιουργικό τρόπο και με αυτενέργεια.
- Να αντιληφθούν ότι για να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις του μαθήματος πρέπει να αξιοποιούν κατακτημένες γνώσεις και δεξιότητες.

Διδακτικές πρακτικές

Μέσω των δραστηριοτήτων που προβλέπει το σενάριο εξυπηρετούνται και ευρύτεροι εκπαιδευτικοί στόχοι. Να γίνει το σχολείο χώρος παιδαγωγικής ελευθερίας και δημιουργικότητας, που μπορεί να νομιμοποιήσει αυτό που παραδοσιακά απαγορεύεται εξαιτίας του ανταγωνιστικού χαρακτήρα και του ατομικού ωφελιμισμού που κυριαρχεί: τη συνεργασία και την ομαδικότητα κατά τη διδακτική πράξη. Αυτό σημαίνει ότι αμφισβητείται η αντίληψη που ενισχύει τις ζεζύεις ανιαρό-ωφέλιμο, ευχάριστο-αναποτελεσματικό. Κάτι τέτοιο φαίνεται καθαρά με την αξιοποίηση ψυχαγωγικών πρακτικών συνδεδεμένων με τις νέες τεχνολογίες για μαθησιακές, σχολικές δραστηριότητες.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία του σεναρίου είναι η επιδίωξη να καταλάβουν οι μαθητές τον πολιτικό χαρακτήρα του αποσπάσματος και τη σημασία που έχει να μην το προσπεράσουμε βιαστικά, επειδή μας δίνεται από μετάφραση. Αντίθετα, αυτό βοηθάει να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από την κατεύθυνση στην οποία προσανατολίζονται. Αυτό σημαίνει ότι προϋπόθεση για τη στοιχειώδη επιτυχία είναι

να ληφθεί υπόψη η πραγματικότητα ότι οι μαθητές που δεν προσανατολίζονται στη θεωρητική κατεύθυνση, κατά κανόνα, αντιμετωπίζουν τα αρχαία ελληνικά μόνο σαν άχρηστο βάρος. Στόχος του σεναρίου είναι να επηρεάσει και να δημιουργήσει θετικότερη στάση όλων των μαθητών απέναντι στο μάθημα.

Εφόσον διδάσκεται από μετάφραση, είναι ευκαιρία να δούμε πόσο εφικτό και χρήσιμο είναι να ακολουθήσουμε τη διδακτική πορεία από τα νέα προς τα αρχαία ελληνικά. Αυτό αντιστρέφει την παγιωμένη τακτική να έχουμε αφετηρία τα αρχαία ελληνικά και να αναζητούμε μία σχολική μετάφραση σε λόγο υποταγμένο στους τρόπους της Αρχαίας Ελληνικής (Μαρωνίτης 2001, 2008).

Η διάταξη της ύλης σύμφωνα με ό,τι προβλέπεται σημαίνει ότι το συγκεκριμένο σημείο των «Ελληνικών» διδάσκεται περίπου στο τέλος Οκτωβρίου ή αρχές Νοεμβρίου. Επίσης, είναι το απόσπασμα που δείχνει το πολιτικό αποτέλεσμα που είχε για τους Αθηναίους η ήττα στους Αιγός ποταμούς και η εμπιστοσύνη που έδειξαν σε άτομα όπως ο Θηραμένης. Η συγκυρία βοηθάει να συνδεθεί το σενάριο με αναφορές σε γεγονότα σχετικά με σύγχρονες τυραννίες, εφόσον στο σχολείο γίνονται αφιερώματα στην εξέγερση του Πολυτεχνείου το 1973.

Το σενάριο στοχεύει να δώσει ένα άλλο μοντέλο προσέγγισης και οπτικής που εμπλέκει ενεργά τους μαθητές, αξιοποιεί νέες επιστημονικές κατακτήσεις και ταυτόχρονα δεν απομακρύνεται από τις παραδοσιακές απαιτήσεις του σχολείου. Τα τρία στάδια εστιάζουν διαδοχικά: στην κατανόηση του κειμένου και της κατάστασης όπου αναφέρεται, στην πορεία προς το αρχαίο κείμενο, στην αξιοποίηση των νοημάτων και του προβληματισμού για την προσέγγιση σύγχρονων τυραννιών. Τέλος, επιχειρείται αναστοχασμός σχετικά με τη σημασία του συγκεκριμένου αποσπάσματος και τον τρόπο διδασκαλίας του, όπως επιχειρήθηκε.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο έχει υπόψη του τα «νέα» Προγράμματα Σπουδών ([ΦΕΚ 1562/ 27-6-2011](#)) που αφορούν και το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στην Α΄ Λυκείου, αλλά

ταυτόχρονα έχει και τη συνείδηση ότι οι προβλεπόμενες αλλαγές ακυρώθηκαν, επειδή επανήρθαν οι παλιότερες οδηγίες διδασκαλίας και ο συναφής τρόπος εξέτασης ([ΦΕΚ 55/ 26-3-2013](#), Π.Δ. 24/2013, Τροποποίηση και συμπλήρωση του Π.Δ. 48/2012, Τροποποίηση του Π.Δ. 60/2006 «Αξιολόγηση των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου»)· επίσης, επειδή οι αλλαγές που προβλέπονται δε συνεχίζονται στις επόμενες λυκειακές τάξεις. Συνεπώς, το σενάριο ακολουθεί τις [Οδηγίες του μαθήματος](#), όπως είναι δημοσιευμένες και στο Ψηφιακό Σχολείο.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Ο ρόλος των ΤΠΕ δεν περιορίζεται σε αυτόν του μαθησιακού πόρου, αλλά στοχεύει να γίνει και χώρος όπου θα απελευθερωθεί η μαθητική δημιουργικότητα και πρωτοβουλία. Θα γίνει προσπάθεια να κινητοποιηθούν εσωτερικά οι μαθητές σε σχέση με τις πρακτικές που υιοθετούν και με τις ταυτότητές τους. Ζητούμενο, λοιπόν, είναι να έχουμε ένα αποτέλεσμα που θα εξωτερικεύει και θα δημοσιοποιήσει στοιχεία του σεναρίου και της δραστηριότητας, αν είναι δυνατόν με πολυτροπικό χαρακτήρα. Για τον λόγο αυτόν, θα αξιοποιηθούν ψηφιακά περιβάλλοντα Web 2.0.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι Α΄ Λυκείου: [Ξενοφών, «Ελληνικά» Β 3.11-16.](#)

Ψηφιακό Σχολείο - Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα. [Φιλοσοφικός Λόγος Γ΄ Λυκείου: Ενότητα 2η.](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Κυρτάτας Δ.Ι. & Σ. Ι. Ράγκος. 2010. «Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος – Πολιτική - Πολιτισμός»: [«Το πολίτευμά μας αποκαλείται δημοκρατία».](#) *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογισσία στη Μέση Εκπαίδευση.* Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη).

[Ξενοφών, «Ελληνικά», 2.3](#). Στο *The Works of Xenophon in four volumes*. 1890-1897. Trans. H. G. Dakyns. London / N.Y.: Macmillan [Βικιθήκη].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας:

-[Λυσίας, «Κατά Ερατοσθένους» 1-13](#). Στο *Lysias*. 1930. Ed. W. R. M. Lamb. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press / London: William Heinemann Ltd:

1. Μετάφραση Α. Γ. Ράπτης. Στο *Λυσίας*. II, *Καταγγελτικοί Λόγοι*. 2003. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Πρόλογος Χ. Τσολάκης. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
2. Μετάφραση Σ. Τζουμελέας. *Λυσίας. Λόγοι*. I–II. [1939] χ.χ. Μετάφραση, σχόλια. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.
3. Μετάφραση Ν. Χ. Χουρμουζιάδης. *Λυσία Λόγος εναντίον του Ερατοσθένη*. χ.χ. Εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

-[Ξενοφών, «Ελληνικά», 2.3.6 – 2.3.16](#). Στο *Xenophontis opera omnia* I–V. ²1900–21 [ανατ. 1961–71]. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press:

1. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια Γ. Α. Ράπτης. Στο *Ξενοφώντος Ελληνικά Α', Β', Γ'*. 2002. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
2. Μετάφραση Ρ. Ρούφος. Στο *Ξενοφώντος Ελληνικά*. I–II. 2000 [¹1966, Αθήνα: Γαλαξίας]. Αθήνα: Ωκεανίδα.

[Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό](#)

Βίντεο

[Dailymotion](#) [Πλατφόρμα βίντεο]

[YouTube](#) [Πλατφόρμα βίντεο]

[Vimeo](#) [Πλατφόρμα βίντεο]

Ιστοσελίδες

bubbl.us [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών & διαγραμμάτων]

[Κλιτικό Λεξικό της Αρχαίας](#) [πηγή: “Lexigram” – Ελεύθερα λεξικά και εκπαιδευτικά λογισμικά].

[MyWebspiration](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

[Sensagent Dictionary](#) [Online Encyclopedia, Thesaurus, Dictionary definitions and more].

[Text2MindMap](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Πριν από την εφαρμογή του σεναρίου φροντίζουμε να έχουμε δημιουργήσει [ιστοσελίδα του σεναρίου](#) με καθορισμένη τη μορφή και τη δομή που θέλουμε, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η συγκέντρωση και η δημοσιοποίηση των συμπερασμάτων στα οποία θα καταλήγουν οι μαθητές. Η επιλογή της συγκεκριμένης υπηρεσίας για τη δημιουργία ιστοσελίδας έγινε με πρώτο κριτήριο τη δυνατότητα να μην απαιτείται λογαριασμός για τη δημοσίευση του σχολίου, μια επιλογή που διευκολύνει την εξέλιξη της δραστηριότητας. Το περιεχόμενο των δημοσιεύσεων ακολουθεί επακριβώς τα Φύλλα Εργασίας του σεναρίου χωρισμένα σε τέσσερις ομάδες, όπως και οι προβλεπόμενες ομάδες των μαθητών, και έτσι όπως καθορίζουν την εξέλιξη του σε τέσσερα στάδια. Υπολογίζουμε ότι τα τρία πρώτα στάδια του σεναρίου θα χρειαστούν μιάμιση διδακτική ώρα περίπου το καθένα και μία ώρα το τελευταίο. Σκοπός είναι να μην χρειαστεί ενασχόληση των μαθητών εκτός σχολείου, για να αποφευχθούν ανισότητες σε σχέση με την πρόσβαση που έχουν ή όχι από το σπίτι και ανισομερές εξέλιξη των δραστηριοτήτων που προβλέπονται για κάθε ομάδα. Επίσης, θα αποφευχθεί η ατομική ενασχόληση χωρίς την ομαδοσυνεργατική διάσταση που θέλουμε.

Κατά της εξέλιξη της εφαρμογής του σεναρίου κάθε ομάδα δουλεύει και στα ψηφιακά Φύλλα Εργασίας. Επίσης, είναι καλό να ζητάμε από κάθε ομάδα να κρατά σε ξεχωριστό φάκελο το ψηφιακό υλικό της. Είναι προτιμότερη η χρήση φορητών μέσων αποθήκευσης, για να μην υπάρχει πρόβλημα εξαιτίας αλλαγών και πιθανού προβλήματος σύνδεσης στο διαδίκτυο. Τέλος, ενημερώνουμε / υπενθυμίζουμε στους μαθητές την πορεία του σεναρίου και ό,τι προβλέπεται για την επόμενη ώρα. Δεχόμαστε προτάσεις τροποποιήσεων, που μπορεί να οδηγήσουν σε αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων.

1^ο στάδιο: Κατανόηση.

Ενημερώνονται οι μαθητές για το σενάριο, το περιεχόμενο, τους στόχους και τις δραστηριότητες που θα τους ζητηθούν. Είναι σκόπιμο να αφιερωθεί λίγος χρόνος (10-15 λεπτών), για να συζητηθεί μαζί τους ο τρόπος δημιουργικής προσέγγισης που προτείνεται. Αν υπάρχει δυνατότητα, δείχνουμε το ιστολόγιο στους μαθητές. Τους ζητάμε να αποφασίσουν από ποιους θα αποτελούνται οι τέσσερις ομάδες στις οποίες θα χωριστούν λαμβάνοντας υπόψη και τις απαιτήσεις κάθε ομάδας. Σε περίπτωση προβλήματος παρεμβαίνουμε με κριτήριο να υπάρχει τουλάχιστον ένας μαθητής σε κάθε ομάδα εξοικειωμένος με τις νέες τεχνολογίες.

Δίνεται στους μαθητές το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#). Ταυτόχρονα, οδηγούνται στη διεύθυνση του ιστολογίου που έχουμε ετοιμάσει. Με τη δραστηριότητα αυτή επιδιώκουμε να διαβάσουν προσεκτικά το κείμενο και να αποφύγουμε τον κίνδυνο της υποτίμησής του, επειδή είναι σε μετάφραση. Οι μαθητές έχουν να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεις για κάθε ενότητα του κειμένου. Μπορούν να έχουν το κείμενο από [τα βιβλία τους](#) ή από την [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#). Έχουν την επιλογή να διαλέξουν μία από τις τρεις ερωτήσεις για κάθε ενότητα και μία από τις πέντε γενικές ερωτήσεις που αφορούν όλο το κείμενο. Οι απαντήσεις μπορεί να δίνονται με τη μορφή σχολίου στο ιστολόγιο.

2^ο στάδιο: Πορεία προς το αρχαίο κείμενο, διερεύνηση της αρχαιογνωσίας, ερμηνεία.

Δίνουμε στους μαθητές το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#). Οι δύο πρώτες ομάδες [1](#) και [2](#) επιβαρύνονται με περισσότερη αρχαιογλωσσική δουλειά. Η πρώτη με ελαφρώς πιο δύσκολη. Τους ζητάμε να εντοπίσουν στο αρχαίο κείμενο τον τρόπο με τον οποίο αποδίδονται συγκεκριμένες φράσεις της μετάφρασης. Περιμένουμε να βρουν τις εξής: α) *πρῶτον μὲν οὐς πάντες ἤδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας συλλαμβάνοντες*, β) *οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις μὴ οὐκ ἐκποδῶν ποιῆσθαι τοὺς ἰκανωτάτους διακωλύειν*, για την ομάδα 1· γ) *ἤρξαντο βουλευέσθαι ὅπως ἂν ἐξεῖη αὐτοῖς τῇ πόλει χρῆσθαι ὅπως βούλοιντο*, δ) *αὐτὸς μὲν προπετής ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτείνειν*, για την ομάδα 2, και ε) *οὐς ἐβούλοντο συνελάμβανον οὐκέτι τοὺς πονηροὺς τε καὶ ὀλίγου ἀξιους, ἀλλ' ἤδη οὐς ἐνόμιζον*, και για τις δύο ομάδες. Επίσης, εστιάζουμε στα απαρέμματα και τις μετοχές που υπάρχουν και ζητάμε την συντακτική και γραμματική προσέγγισή τους. Για τον σκοπό αυτό μπορεί να έχουν και [διαδικτυακή βοήθεια](#). Τους ζητάμε να αποδώσουν σε εννοιολογικό χάρτη ([bubbl.us](#), [Text2MindMap](#) ή [MyWebspiration](#)) τη δομή μίας από τις φράσεις του αρχαίου κειμένου. Τέλος, αφού δουν και την άλλη μετάφραση που έχει η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα τους ζητάμε να δώσουν και μία δική τους σε κοινωνική ποικιλία ανάλογη με αυτήν που χρησιμοποιούν μεταξύ τους. Στόχος μας είναι να αντιληφθούν το «εύρος» και την ποιότητα των μεταφραστικών πρακτικών και της «σχολικής» μετάφρασης (Μαρωνίτης 2001, 2008).

[Η ομάδα 3](#) διευρύνει την αρχαιογνωστική βάση για την κατανόηση του κειμένου. Μελετά τα χαρακτηριστικά της αθηναϊκής δημοκρατίας από το βιβλίο των Δ. Ι. Κυρτάτα και Σπ. Ι. Ράγκου, [«Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος - Πολιτική – Πολιτισμός»](#). Επίσης, μελετά το τυραννικό καθεστώς από την αφήγηση του Λυσία στον λόγο του [«Κατά Ερατοσθένους»](#), 5-13. Τέλος, ζητείται να σχηματοποιήσουν τα χαρακτηριστικά της τυραννίας σε εννοιολογικό χάρτη ([bubbl.us](#), [Text2MindMap](#) ή [MyWebspiration](#)).

Η ομάδα 4, επίσης, διευρύνει την αρχαιογνωστική βάση, με σκοπό να μεταγράψει την αφήγηση του Ξενοφώντα σε θεατρικό διάλογο με πρωταγωνιστές τον Κριτία και τον Θηραμένη. Μελετά τα χαρακτηριστικά της αθηναϊκής δημοκρατίας από το βιβλίο των Δ. Ι. Κυρτάτα και Σπ. Ι. Ράγκου, «Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος - Πολιτική – Πολιτισμός» και το πρωτότυπο κείμενο, για να εντοπίσει επιρρηματικούς προσδιορισμούς του χρόνου που καθορίζουν την εξέλιξη της αφήγησης.

3^ο στάδιο: Αξιοποίηση των νοημάτων για την προσέγγιση σύγχρονων τυραννιών.

Δίνουμε το 3^ο Φύλλο Εργασίας. Οι ομάδες 1 και 2 ασχολούνται με λεξιλόγιο σχετικό με τυραννικά καθεστώτα. Ψάχνουν σε έντυπα και ψηφιακά λεξικά για τη σημασία και την ετυμολογία των λέξεων που τους δίνονται: *τυραννία, χούντα, δικτατορία, φασισμός, απολυταρχία, δεσποτισμός*. Οδηγούνται και στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής. Ακολούθως τους ζητείται να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη για τις συγκεκριμένες λέξεις και να τον προεκτείνουν με άλλες που θα βρουν με κριτήριο τη συγγενική σημασία.

Οι ομάδες 3 και 4 θα ασχοληθούν με τα χαρακτηριστικά σύγχρονων τυραννικών καθεστώτων (Χούντα Ιωαννίδη, Δικτατορία Συνταγματαρχών, Δικτατορία 4ης Αυγούστου – Μεταξά, Μουσολίνι) και θα αναζητήσουν ομοιότητες και διαφορές με την τυραννία των τριάκοντα. Τα στοιχεία αντλούνται από τη Βικιπαίδεια και εφίσταται η προσοχή των μαθητών στην ταυτότητα των ιστοσελίδων που μπορεί να βρεθούν, αν αναζητήσουν ανάλογες πληροφορίες.

Για τις ομάδες 3 και 4 προβλέπεται και εναλλακτική δραστηριότητα να ψάξουν σε ψηφιακές υπηρεσίες που φιλοξενούν βίντεο (Dailymotion, Vimeo, YouTube), υλικό για τη δικτατορία των συνταγματαρχών, για τη δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου του Ι. Μεταξά, για τον φασισμό του Μουσολίνι, για τον ναζισμό του Χίτλερ. Για κάθε περίπτωση θα απαντήσουν στα ερωτήματα: α) Με ποιον τρόπο οι φορείς των αυταρχικών καθεστώτων κατέλαβαν την εξουσία; β) Σε ποιες δυνάμεις στηρίχτηκε το καθεστώς; γ) Ποιους θεωρούσε εχθρούς και πώς τους αντιμετώπιζε; δ) Πώς

χρησιμοποιούσε τους θεσμούς της πολιτείας; Τους επιστάται η προσοχή στην ταυτότητα των βίντεο και των χρηστών που τα μεταφόρτωσαν στο διαδίκτυο.

Η εναλλακτική δραστηριότητα των ομάδων 3 και 4 εξυπηρετεί τον σκοπό να είναι το σενάριο ανοιχτό σε στοιχεία της μαθητικής ταυτότητας, που ίσως δεν ανιχνεύονται εύκολα στο σχολείο. Η ικανότητα κριτικής προσέγγισης οπτικοακουστικού υλικού ως πηγής ιστορικών πληροφοριών είναι κάτι στο οποίο δεν ασκούνται οι μαθητές. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αντικαταστήσει τη δραστηριότητα της ομάδας 4 στο 2^ο στάδιο του σεναρίου, εφόσον δεν υπάρξουν μαθητές πρόθυμοι να ασχοληθούν με τη θεατρική διασκευή της ιστορικής αφήγησης.

4^ο στάδιο: Αναστοχασμός για τη σημασία του αποσπάσματος και του τρόπου διδασκαλίας του.

Δίνουμε το 4^ο Φύλλο Εργασίας. Πρόκειται για ερωτήματα κοινά για όλους.

Σκεφτείτε και απαντήστε:

- α) Για ποιον λόγο νομίζετε ότι διδάσκεται το συγκεκριμένο απόσπασμα;
- β) Για ποιον λόγο διδάσκεται από μετάφραση και όχι από το πρωτότυπο;
- γ) Αναστοχαστείτε τη δραστηριότητά μας. Έχουν νόημα τέτοιες διδακτικές πρακτικές στο ελληνικό σχολείο;

Στο σημείο αυτό, αν θέλουμε, μπορεί να αξιολογηθεί συνολικά ο βαθμός πρόσληψης του κειμένου από τους μαθητές.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1

Ξενοφώντας, «Ελληνικά» Β 3.11-16. Μελετήστε το μεταφρασμένο κείμενο (μετάφραση Ρ. Ρούφου) από το βιβλίο σας ή από το [Ψηφιακό Σχολείο](#) ή από την [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#). Απαντήστε σε μία ερώτηση (όποια θέλετε) από κάθε ομάδα ερωτήσεων που ακολουθούν:

α. ερωτήσεις για τις παραγράφους 11-12

- 1) Για ποιον λόγο οι τριάκοντα δεν ψηφίζουν νέους νόμους που θα εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους;
- 2) Ποιοι είναι τα πρώτα θύματα των τριάκοντα; Για ποιον λόγο;
- 3) Ποια είναι η στάση της Βουλής απέναντι στις κινήσεις των τριάκοντα; Πως την εξηγεί ο Ξενοφώντας;

β. ερωτήσεις για τις παραγράφους 13-14

- 1) Για ποιον λόγο οι τριάκοντα ζητούν βοήθεια από τους Σπαρτιάτες; Ποια δικαιολογία χρησιμοποιούν; Τι ισχύει στην πραγματικότητα;
- 2) Για ποιον λόγο οι τύραννοι δε βασίζονται σε αθηναίους φρουρούς; Για ποιον λόγο οι Σπαρτιάτες δέχονται να βοηθήσουν;
- 3) Ποιος είναι ο ρόλος του Καλλίβιου; Ποια σχέση έχει με τους τριάκοντα;

γ. ερωτήσεις για τις παραγράφους 15-16

- 1) Για ποιον λόγο ο Κριτίας είναι πιο σκληρός από τον Θηραμένη;
- 2) Πώς η δημοτικότητα σχετίζεται με τη σκληρή στάση που θέλει ο Κριτίας;
- 3) Το τυραννικό καθεστώς έχει σχέση μόνο με τον αριθμό αυτών που κυβερνούν ή έχει και άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό;

δ. γενικές ερωτήσεις

- 1) Εντοπίστε και σχολιάστε τρία σημεία / φράσεις με ολοκληρωμένο νόημα (ένα από τις παραγράφους 11-12, ένα από τις 13-14 και ένα από τις 15-16). Για ποιον λόγο διαλέξατε το κάθε σημείο; Τι σκέψεις και τι συναισθήματα σας προκαλεί;
 - 2) Εντοπίζετε πέντε φράσεις που δείχνουν κλιμάκωση της βίας που ασκεί το καθεστώς των τριάκοντα.
 - 3) Σχολιάστε τη φράση «να συλλάβουν όποιους ήθελαν... όποιον τους δημιουργούσε την υποψία...». Τι σημαίνει να ζεις σε ένα καθεστώς όπου συμβαίνει κάτι τέτοιο; Ποιοι μπορεί να συλληφθούν; Ποιοι είναι ύποπτοι;
 - 4) Πώς εξηγείτε τη διαφωνία που προκύπτει στην ομάδα των τριάκοντα τυράννων; Τελικά, κατά την κρίση σας, ο Θηραμένης είναι αφέλης;
- Προσοχή: Αντιγράψτε τις φράσεις στο Φύλλο Εργασίας ή σε ένα αρχείο κειμένου ή σε σχόλιο στο ιστολόγιο του σεναρίου μας. Στο τέλος της ώρας θα παραδώσετε το Φύλλο Εργασίας, αν έχετε εργαστεί πάνω σε αυτό.

Φύλλο Εργασίας 2

Ομάδα 1

Στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα μπορείτε να βρείτε [το αρχαίο κείμενο](#).

1. Εντοπίστε στο αρχαίο κείμενο πώς αποδίδονται οι παρακάτω φράσεις του μεταφρασμένου κειμένου (προσοχή: επιλέξτε μόνο τις φράσεις που μεταφράζονται) και αντιγράψτε τις φράσεις του αρχαίου κειμένου σε αντιστοίχιση με τις νεοελληνικές.
 - α) «Άρχισαν να συλλαμβάνουν τους γνωστούς καταδότες, που τον καιρό της δημοκρατίας είχαν κάνει τη συκοφαντία επάγγελμα»
 - β) «όποιος θέλει να κυριαρχή είν' υποχρεωμένος να βγάξη από τη μέση εκείνους που θα μπορούσαν να του σταθούν εμπόδιο»
 - γ) «...να συλλάβουν όποιους ήθελαν -όχι πια “κακά στοιχεία” κι ασήμαντα πρόσωπα, αλλ' από δω και μπρος όποιον τους δημιουργούσε την υποψία...».
2. Προσέξτε πώς μεταφράζονται τα τρία (3) απαρέμφατα και οι τέσσερις (4) μετοχές που θα αναγνωρίσετε στα αποσπάσματα του αρχαίου κειμένου. Να τα χαρακτηρίσετε συντακτικά και να τα αναγνωρίσετε γραμματικά (για τη γραμματική μπορείτε να αξιοποιήσετε το Κλιτικό Λεξικό της Αρχαίας που θα βρείτε [εδώ](#)).
3. Δημιουργήστε εννοιολογικό χάρτη που θα δείχνει τη σύνταξη της φράσης γ. στα αρχαία ελληνικά. Διαλέξτε ανάμεσα στις εφαρμογές: [bubbl.us](#), [Text2MindMap](#) ή [MyWebspiration](#). Προσοχή: Επειδή θα χρειαστεί εγγραφή, αν θέλετε, χρησιμοποιήστε τον λογαριασμό *username: dialogos, password: _____*. Μπορείτε να δουλέψετε με *αντιγραφή – επικόλληση*. Δείτε το παράδειγμα ενός χάρτη στο ξεκίνημά του:

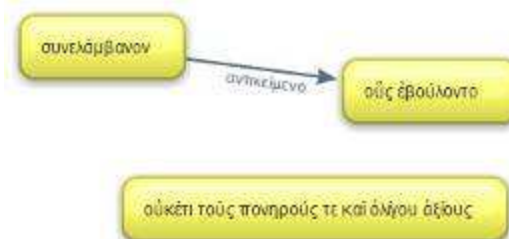
4. Δείτε και [την ἄλλη μετάφραση](#) του κειμένου από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Κάνετε τη δική σας μετάφραση για κάθε φράση σε γλωσσική ποικιλία ανάλογη με αυτήν που χρησιμοποιήσετε μεταξύ σας.

Ομάδα 2

Στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα μπορείτε να βρείτε [το αρχαίο κείμενο](#).

1. Εντοπίστε στο αρχαίο κείμενο πώς αποδίδονται οι παρακάτω φράσεις του μεταφρασμένου κειμένου (προσοχή: επιλέξτε μόνο τις φράσεις που μεταφράζονται) και αντιγράψτε τις φράσεις του αρχαίου κειμένου σε αντιστοίχιση με τις νεοελληνικές.
 - α) «άρχισαν να καταστρώνουν σχέδια για να επιβάλουν την ανεξέλεγκτη κυριαρχία τους στην πόλη»
 - β) «είχε διάθεση να σκοτώσει πολλόν κόσμον»
 - γ) «...να συλλάβουν όποιους ήθελαν -όχι πια “κακά στοιχεία” κι ασήμαντα πρόσωπα, αλλ’ από δω και μπρος όποιον τους δημιουργούσε την υποψία...».
2. Προσέξτε πώς μεταφράζονται τα τρία (3) απαρέμφορα που θα αναγνωρίσετε στα αποσπάσματα του αρχαίου κειμένου. Να τα χαρακτηρίσετε συντακτικά και να τα αναγνωρίσετε γραμματικά (για τη γραμματική μπορείτε να αξιοποιήσετε το Κλιτικό Λεξικό της Αρχαίας που θα βρείτε [εδώ](#)).
3. Δημιουργήστε εννοιολογικό χάρτη που θα δείχνει τη σύνταξη της φράσης γ. στα αρχαία ελληνικά. Διαλέξτε ανάμεσα στις εφαρμογές: [bubbl.us](#), [Text2MindMap](#) ή [MyWebspiration](#). Προσοχή: Επειδή θα χρειαστεί εγγραφή, αν θέλετε, χρησιμοποιήστε τον λογαριασμό *username: dialogos, password: _____*. Μπορείτε να δουλέψετε με *αντιγραφή – επικόλληση*. Δείτε το παράδειγμα ενός χάρτη στο ξεκίνημά του:

4. Δείτε και [την άλλη μετάφραση](#) του κειμένου από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Κάνετε τη δική σας μετάφραση για κάθε φράση σε γλωσσική ποικιλία ανάλογη με αυτήν που χρησιμοποιήσετε μεταξύ σας.

Ομάδα 3

1. Αναζητήστε στο διαδίκτυο και βρείτε πληροφορίες για το καθεστώς των τριάκοντα τυράννων στην αρχαία Αθήνα. Σημειώστε στο φύλλο σας ή σε ψηφιακό αρχείο τα επιπλέον στοιχεία που σας εντυπωσιάζουν. Επίσης, σε αντίθεση με την τυραννία, μελετήστε και [τα χαρακτηριστικά της αθηναϊκής δημοκρατίας](#) (προσέξτε στο τέλος του κειμένου). Προσέξτε την ταυτότητα των σελίδων που θα επισκεφτείτε (Σε ποιον ανήκουν; Κάθε πότε ενημερώνονται; Έχουν παραπομπές για τις πηγές του περιεχομένου τους; Τι δείχνει η διεύθυνσή τους; Τι δείχνει το όνομά τους;).
2. Διαβάστε τι λέει ο Λυσίας για το καθεστώς των τριάντα τυράννων στον λόγο του «[Κατά Ερατοσθένους](#)», 5-13. Προφανώς, θα προτιμήσετε κάποια από τις τρεις μεταφράσεις που θα βρείτε επιλέγοντας «εμφάνιση μετάφρασης» ([Ν. Χ. Χουρμουζιάδης](#), [Σ. Τζουμελέας](#), [Γ. Α. Ράπτης](#)). Σημειώστε στο φύλλο σας ή σε ψηφιακό αρχείο τις διαφορές που εντοπίζετε στην αφήγηση του Λυσία σε σχέση με αυτήν του Ξενοφώντα.
3. Αποδώστε την πραγματικότητα του τυραννικού καθεστώτος σε έναν εννοιολογικό χάρτη. Διαλέξτε ανάμεσα στις εφαρμογές: [bubbl.us](#), [Text2MindMap](#) ή [MyWebspiration](#). Προσοχή: Επειδή θα χρειαστεί εγγραφή, αν θέλετε, χρησιμοποιήστε τον λογαριασμό *username*: dialogos, *password*: _____. Μπορείτε να δουλέψετε με *αντιγραφή – επικόλληση*. Δείτε το παράδειγμα ενός χάρτη στο ξεκίνημά του:

Ομάδα 4

1. Σε αντίθεση με το καθεστώς τυραννίας των τριάκοντα, μελετήστε και τα χαρακτηριστικά της αθηναϊκής δημοκρατίας (προσέξτε στο τέλος του κειμένου), για να τα αξιοποιήσετε στη θεατρική διασκευή που θα κάνετε.
2. Ψάξτε στο πρωτότυπο κείμενο πέντε (5) λέξεις ή φράσεις που δείχνουν χρόνο (δηλαδή επιρρηματικούς προσδιορισμούς του χρόνου) και προσέξτε τον ρόλο τους στην αφήγηση και την εξέλιξη των γεγονότων. Αντιγράψτε τα σε ψηφιακή μορφή.
3. Μετατρέψτε το απόσπασμα σε θεατρικό με πρόσωπα τον Κριτία και τον Θηραμένη. Μπορείτε να διασκευάσετε ελεύθερα το κείμενο. Στο τέλος θα το ηχογραφήσετε με σκοπό να μπορεί να μεταδοθεί ραδιοφωνικά.

Εφόσον δεν υπάρξουν μαθητές πρόθυμοι να ασχοληθούν με τη θεατρική διασκευή της ιστορικής αφήγησης, η ομάδα 4 μπορεί να ασχοληθεί με την εναλλακτική δραστηριότητα που προβλέπεται στο επόμενο, τρίτο στάδιο, του σεναρίου.

Φύλλο Εργασίας 3

Ομάδα 1 και Ομάδα 2

1. Ψάξτε σε έντυπα λεξικά που έχει το σχολείο, σε ψηφιακά που θα αναζητήσετε στο διαδίκτυο και στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) για τις λέξεις που ακολουθούν.

Προσέξτε και σημειώστε τη σημασία και την ετυμολογία κάθε λέξης: *τυρανία, χούντα, δικτατορία, φασισμός, απολυταρχία, δεσποτισμός*. Αν έχετε χρόνο, ψάξτε: α) Τι είναι μεταφραστικό δάνειο; β) Τι είναι σημασιολογικό δάνειο;

2. Δημιουργήστε έναν εννοιολογικό χάρτη (διαλέξτε ανάμεσα στις εφαρμογές: [bubbl.us](#), [Text2MindMap](#) ή [MyWebspiration](#)) με βάση τα χαρακτηριστικά που θα συγκεντρώσετε. Προσοχή: Επειδή θα χρειαστεί εγγραφή, αν θέλετε χρησιμοποιήστε τον λογαριασμό *username: dialogos*, *password: _____*. Μπορείτε να δουλέψετε με *αντιγραφή – επικόλληση*. Δείτε το παράδειγμα ενός χάρτη στο ξεκίνημά του:

3. Βρείτε και άλλες λέξεις συγγενικές στη σημασία (προσοχή: όχι παράγωγα ή ομόρριζα) και επεκτείνετε τον εννοιολογικό χάρτη.

Ομάδα 3 και Ομάδα 4

Δείτε στη [Βικιπαίδεια](#) για τυραννικά καθεστώτα του 20^{ου} αιώνα και σημειώστε σύντομα για τα ζητήματα που μας ενδιαφέρουν. Επίσης, βρείτε ομοιότητες και διαφορές με το καθεστώς των τριάκοντα. Αν βρεθείτε σε άλλες σελίδες, προσέξτε την ταυτότητά τους (ποιος είναι ο υπεύθυνος / ιδιοκτήτης; Τι δείχνει η διεύθυνση ιστοτόπου; Ποιος είναι ο συντάκτης του κειμένου που βρήκατε; κλπ.).

1. [Χούντα Ιωαννίδη](#)
 - α). Ποια η σχέση της με τη Χούντα των Συνταγματαρχών;
2. [Δικτατορία Συνταγματαρχών](#)
 - α) Πώς καταλαμβάνουν την εξουσία:
 - β) Σχέσεις με Αμερικανούς:
 - γ) Σκάνδαλα και διαφθορά:
 - δ) Δείτε για διώξεις στο χρονολόγιο:
3. [Δικτατορία 4^{ης} Αυγούστου, Μεταξάς](#)
 - α) Πώς ανεβαίνει στην εξουσία:
 - β) Διώξεις:
4. [Μουσολίνι](#)
 - α) Πώς ανεβαίνει στην εξουσία:
 - β) Το τέλος του:
 - γ) Πολιτική θεωρία και πρακτική, διώξεις:

Ομάδα 3 και Ομάδα 4, εναλλακτική δραστηριότητα

1. Ψάξτε σε ψηφιακές υπηρεσίες που φιλοξενούν βίντεο ([Dailymotion](#), [Vimeo](#), [YouTube](#)), υλικό για τη δικτατορία των συνταγματαρχών, για τη δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου του Ι. Μεταξά, για τον φασισμό του Μουσολίνι, για τον ναζισμό του Χίτλερ.
Απαντήστε για κάθε περίπτωση:

- α) Με ποιον τρόπο οι φορείς των αυταρχικών καθεστώτων κατέλαβαν την εξουσία;
- β) Σε ποιες δυνάμεις στηρίζεται το καθεστώς;
- γ) Ποιους θεωρεί εχθρούς και πώς τους αντιμετωπίζει;
- δ) Πώς χρησιμοποιεί τους θεσμούς της πολιτείας;
- ε) Για κάθε βίντεο που θα βρείτε προσέξτε και σημειώστε την ταυτότητα του βίντεο και του χρήστη που τα μεταφόρτωσε στο διαδίκτυο.

Φύλλο Εργασίας 4

Σκεφτείτε και απαντήστε:

- α) Για ποιον λόγο νομίζετε ότι διδάσκεται το συγκεκριμένο απόσπασμα;
- β) Για ποιον λόγο διδάσκεται από μετάφραση και όχι από το πρωτότυπο;
- γ) Αναστοχαστείτε τη δραστηριότητά μας. Εξηγήστε αν έχουν νόημα τέτοιες διδακτικές πρακτικές στο ελληνικό σχολείο.
- δ) Γράψτε: τι ήταν αυτό που σας άρεσε περισσότερο και γιατί, τι ήταν αυτό που δεν σας άρεσε και γιατί;
- ε) Μπορείτε να σκεφτείτε δύο πράγματα που κερδίσατε με τον συγκεκριμένο τρόπο δουλειάς;

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο μπορεί να συσχετιστεί με την αγγλική ή άλλη γλώσσα, τόσο σε επίπεδο μαθήματος ή σε σχέση με την πολιτισμική ταυτότητα αλλοδαπών, παλιννοστούντων και γλωσσομαθών μαθητών. Για τον σκοπό αυτόν μπορούν να διαμορφωθούν οι δραστηριότητες του 2^{ου} σταδίου, που προβλέπει το σενάριο σύμφωνα με την παρακάτω εναλλακτική δραστηριότητα:

1. Αναζητήστε στο διαδίκτυο κάποια αγγλική μετάφραση. Για την αναζήτηση μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όποια μηχανή αναζήτησης θέλετε (Google, Ask, Yahoo, κλπ.). Δοκιμάστε με διάφορες λέξεις (φράση του αρχαίου κειμένου, όνομα συγγραφέα, τίτλος έργου) και διάφορες γραφές (πχ Ξενοφών, Xenofon, Xenophon, Hellenika, Hellinika, κλπ.).

Αν δεν μπορέσετε να εντοπίσετε κάποια, πάτε [εδώ](#).

2. Βρείτε συγγενικές λέξεις με τη λέξη «τυραννία» στην αγγλική ή σε άλλες γλώσσες. Αξιοποιήστε το λεξικό [Sensagent Dictionary](#).

Ακόμη, αν υπάρχουν δίγλωσσοι μαθητές, μπορούν να μεταφράσουν κάποιο μέρος του κειμένου σε τρίτη γλώσσα αξιοποιώντας το αρχαίο κείμενο και τις μεταφράσεις του. Στην περίπτωση αυτή στους στόχους των γνώσεων για τη γλώσσα θα προστεθούν: α) Να αποκτήσουν συνείδηση της αυτονομίας και της πληρότητας κάθε γλωσσικού συστήματος και να καταλάβουν ότι δεν υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες γλώσσες, εφόσον τα νοήματα μπορούν να εκφραστούν σε κάθε γλώσσα με διαφορετικό τρόπο. β) Η σχέση μας με τη γλώσσα καθορίζεται από αναλογική θέρμη της παιδικής ηλικίας και της μητρικής γλώσσας.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο προσπαθεί να έχει ευελιξία ως προς τις επιλογές των δραστηριοτήτων και αντιλαμβάνεται τις ΤΠΕ ως χώρο στον οποίο πολλοί μαθητές κινούνται ήδη με άνεση και δεξιότητα. Συνεπώς, πρέπει να είμαστε ανοιχτοί σε προτάσεις των μαθητών σχετικά με τις απαιτούμενες δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες των ομάδων έχουν σχετική αυτονομία και, κατά συνέπεια, μπορούν να αναπροσαρμοστούν ως προς τις ώρες ή τις αναθέσεις. Επίσης, έχουν κλιμάκωση ως προς τις αρχαιογλωσσικές απαιτήσεις, που είναι περισσότερες για την πρώτη ομάδα και βαθμιαία λιγότερες για τις υπόλοιπες. Αυτό μπορεί να γίνει αντικείμενο επικρίσεων, αλλά νομίζω ότι οι επικρίσεις αφορούν περισσότερο τη θέση του μαθήματος στο εκπαιδευτικό σύστημα και λιγότερο τις επιλογές που έγιναν στο σενάριο. Σε κάθε περίπτωση, για να αποφευχθούν προβλήματα, ο δάσκαλος πρέπει να έχει την ετοιμότητα να ανταποκριθεί σε πιθανές τροποποιήσεις κατά την εφαρμογή του σεναρίου. Επίσης, θα πρέπει να εμπιστευτεί τους μαθητές, αλλά και να καλύψει πιθανές αδυναμίες τους καθώς κινούνται στο περιβάλλον των ΤΠΕ. Προβλήματα μπορεί να υπάρξουν στη χρήση των σχολικών εργαστηρίων πληροφορικής και στον βαθμό απόρριψης του μαθήματος των Αρχαίων από όσους μαθητές δεν προσανατολίζονται στις θεωρητικές σπουδές.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχάκης, Α. & Β. Τσάκωνα. 2001. *Ταυτότητες, αφηγήσεις και γλωσσική εκπαίδευση*. Επιμ. Σ. Μοσχονάς. Αθήνα: Πατάκης, 37-53, 191-195.

Βαρμάζης, Ν. Δ. 2003. *Διδακτική των Αρχαίων Ελληνικών*. Αθήνα: Πατάκης, 57-60, 74-78.

Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ, τεύχος 1: Γενικό Μέρος. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

<http://blogs.sch.gr/polharit/files/2011/10/geniko.pdf>

Kalantzis, M. 1999. «Πολυγραμματισμοί: επανεξέταση του τι εννοούμε ως γραμματισμό και τι διδάσκουμε ως γραμματισμό στα πλαίσια της παγκόσμιας πολιτισμικής πολυμορφίας και των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας». Στο «*Ισχυρές*» και «*ασθενείς*» γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. *Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού, Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου*, 26-28 Μαρτίου 1997, Θεσσαλονίκη, επιμ. Α.-Φ. Χρηστίδης, 680-695. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 691-694.

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e2/02.html

Κουτσογιάννης, Δ. 2011. *Εφηβικές πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 50-58.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2001. «Ενδογλωσσική ανισοτιμία». Στο *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός*, επιμ. Α.-Φ. Χρηστίδης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 291-294.

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_f2/index.html

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2008. «Η περιπέτεια της ενδογλωσσικής μετάφρασης και η εκπαιδευτική της αξία». Στο Β. Τσάφος (επιμ.), *Η διδασκαλία των Αρχαίων*

Ελληνικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Πρακτικά διημερίδας, 6-7 Απριλίου 2006, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών (ΕΒΕΑ). Αθήνα: Μεταίχμιο, 41-45.

Μπουτουλούση, Ε. 2001. «Γλώσσα και γλωσσική επίγνωση». Στο *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός*, επιμ. Α.-Φ. Χρηστίδης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 223-229.

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e4/index.html

Phillips, L. & M. W. Jorgensen. 2009. *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και Μέθοδος*. Μτφρ. Α. Κιουπκιολής, επιμ. Γ. Σταυρακάκης. Αθήνα: Παπαζήσης, 162-164.

Πόλκας, Α. & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, [18-22](#). [18/08/2013]

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3ancient_greek_pol_kas-touloumis_0.pdf

Τσάφος, Β. 2004. *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Φρέιρε, Π. 1974. *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Μτφρ. Γ. Κρητικός. Αθήνα: Ράππας.

Χρηστίδης, Α.-Φ. 1999. «Γλώσσα και νέες τεχνολογίες». Στο Α.-Φ. Χρηστίδης, *Γλώσσα, Πολιτική, Πολιτισμός*. Αθήνα: Πόλις, 189-196.